

Vimmerby
kommun

Socialförvaltningen

Vägledning för insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Fastställd av socialnämnden 2021-02-11, § 4

Vägledning för insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Innehållsförteckning

Inledning	4
Vägledningens syfte.....	4
Lagens mål – att leva som andra.....	4
Goda levnadsvillkor	5
Begäran	5
Att själv föra sin talan eller att företrädas av annan	5
Handläggning.....	5
Lagstiftning och vägledande domar.....	6
Beslut	6
Individuell plan	6
§ 1 LSS personkrets	7
Insatser enligt LSS	7
Rådgivning och annat personligt stöd (LSS 9 § punkt 1).....	7
Personlig assistans/ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans (LSS 9 § punkt 2).....	8
Ledsagarservice (LSS 9 § punkt 3)	11
Kontaktperson (LSS 9 § punkt 4).....	11
Avlösarservice i hemmet (LSS 9 § punkt 5)	12
Korttidsvistelse utanför det egna hemmet – korttidsplats (LSS 9 § punkt 6)	12
Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år (LSS 9 § punkt 7).....	13

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (LSS 9 § punkt 8)	13
Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (LSS 9 § punkt 9).....	14
Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder (LSS 9 § punkt 10)	15
16 § Förhandsbesked.....	16

Inledning

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en rättighetslag som tillkom 1994 för att skydda särskilt utsatta personer med funktionsnedsättning. Lagens syfte är att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar stöd som kan undanröja svårigheter i deras dagliga livsföring. Insatserna ska vara utformade så att de stärker personens möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv och att delta aktivt i samhällslivet. Insatser enligt LSS är alltid frivilliga.

Vägledningens syfte

Syftet med vägledningen är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar för att säkerställa att medborgarna ska behandlas lika oavsett handläggare. Vägledningen visar på utgångspunkter för insatser till personer med funktionsnedsättning.

I den utredning som görs måste alltid en individuell helhetsbedömning av personens situation göras, vilket innebär att det kan finnas undantag från vägledningen.

Lagens mål – att leva som andra

LSS vill tillförsäkra personer med omfattande funktionsnedsättning en god service och ett gott stöd, oavsett var i landet de bor. Det övergripande målet enligt LSS är att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Personer med funktionsnedsättning har givetvis samma medborgerliga rättigheter och skyldigheter som andra och måste ges förutsättningar att ta del av och fullgöra dessa.

LSS är grundad på respekt för varje persons rätt till självbestämmande och integritet. Personen ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Vad detta innebär varierar mellan olika personer, men också under olika skeden i livet för en och samma person.

Lagens insatser ska stärka personens förmåga att leva ett självständigt liv.

Goda levnadsvillkor

Insatserna ska leda till att personen tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Vad begreppet goda levnadsvillkor innebär, i relation till socialtjänstlagens mål om skäliga levnadsvillkor, beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå begreppen får man utgå från målen för respektive lagstiftning. Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Utgångspunkterna för lagarna skiljer sig åt. LSS avser ofta livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov och insatser.

Begäran

Insatser utreds när personen själv eller dennes legale företrädare begär det. Det finns inga krav på hur en begäran om insatser ska se ut, den kan vara muntlig eller skriftlig. Skriftlig begäran är att rekommendera. En begäran ska alltid utredas och leda fram till ett beslut.

Att själv föra sin talan eller att företrädas av annan

Vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser måste det vara klart om den enskilde för sin talan själv eller om det är någon annan som företräder personen, en ställföreträdare, till exempel vårdnadshavare eller god man/förvaltare.

Handläggning

Handläggaren ska först säkerställa att:

- Personen är bosatt i kommunen eller har för avsikt att bosätta sig i kommunen.
- Begäran kommer från en person själv eller legal företrädare.
- Samtliga vårdnadshavare skrivit under begäran när den gäller en minderårig.

Därefter ska handläggaren utreda om personen omfattas av personkretsen enligt LSS.

Personer som omfattas av lagens personkrets har rätt till insatser om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personen ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. Handläggningen ska präglas av en helhetssyn på personens situation. Frivillighet och självbestämmande ska vara ledord vid handläggningen. Varje insats ska bedömas individuellt.

Vid handläggning av begäran som rör barn och familjer ska barnperspektivet och barnets perspektiv alltid beaktas. Handläggaren ska tänka sig in i barnets behov och vad som behövs utifrån barnets perspektiv och sammanhang. Barnet ska ges möjlighet att komma till tals och framföra sina åsikter och handläggaren ska ta hänsyn till barnets önskemål och synpunkter.

Metoden IBIC (Individens behov i centrum) används för att bedöma enskilda personers behov av insatser. I utredningen ska det framgå vad den enskilde klarar själv respektive behöver stöd eller hjälp med.

Lagstiftning och vägledande domar

Vid handläggning och prövning av rätt till insatser ska handläggaren beakta prejudicerade domar, främst från Högsta förvaltningsdomstolen och kammarrätt samt förarbeten till lagtext. Det finns också föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen som är av betydelse vid handläggning av insatser enligt LSS.

Beslut

Beslut ges i form av insatser. Det ska finnas en tydlig och individuell målsättning kopplad till den beslutade insatsen. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. Insatsen kan tidsbegränsas om bedömningen är att personens behov kommer att förändras. Beslutade insatser ska följas upp.

Delegationsordningen anger rätten att fatta beslut.

Individuell plan

Personer som beviljats en insats ska erbjudas att få en individuell plan upprättad över beslutade och planerade insatser. Syftet med planen är att ge personen inflytande över planeringen samt att ge en överblick när i tiden olika insatser kan bli aktuella. Planen ska tas fram i samråd med den person som beviljats insats.

Genom samverkan kan insatser samordnas till nytta för den enskilde. Kommunen är skyldig till att verka för att insatserna samordnas (14 §, LSS). I detta sammanhang är det viktigt att tänka reglerna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen. Om andra än kommunen och regionen ska vidta åtgärder ska detta framgå av planen.

Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året.

§ 1 LSS personkrets

LSS-insatser gäller för de tre grupper som kallas lagens personkrets.

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
2. Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
3. Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Insatser enligt LSS

Rådgivning och annat personligt stöd (LSS 9 § punkt 1)

Det är Region Kalmar län som ansvarar för denna insats. Rådgivning och personligt stöd är en insats som skall ge hjälp som kan underlätta det dagliga livet. Personer med svåra funktionsnedsättningar samt deras anhöriga, vid behov, har rätt till expertstöd där medicinska, psykologiska, sociala och pedagogiska aspekter av funktionsnedsättningen beaktas. Insatserna kan vara rådgivande och allmänt stödjande och ges av bland annat kurator, psykolog, dietist, sjukgymnast, logoped eller andra yrkeskategorier som kan behövas för att erbjuda ett fullgott stöd.

Personlig assistans/ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans (LSS 9 § punkt 2)

Insatsen beviljas i tid. Tid för grundläggande behov, andra personliga behov samt totaltid.

Personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär har möjlighet att få ett personligt utformat stöd genom insatsen personlig assistans. Personlig assistans kan sökas som biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans, vilket ska preciseras i ansökan, utredning och beslut.

- Vid biträde av personlig assistent är kommunen arbetsgivare och anställer assistenter.
- Vid ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans väljer personen en annan assistansanordnare än kommunen.

Vilken form man ansökt om kan ha betydelse t.ex. vid begäran om retroaktiv hjälp.

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar när den enskilde fyller 66 år om insatsen har beviljats innan 66 års-dagen eller om ansökan inkommer senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad. Den personliga assistansen enligt LSS utökas inte efter att personen fyllt 66 år. Om personen får ett ökat behov av stöd och omsorg kan personen ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen.

Grundläggande behov

Högsta förvaltningsdomstolen har sammanfattat rättsläget så att grundläggande behov handlar om högst basala behov och att det ska vara fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär. Hjälpbehoven ska uppfattas som mycket känsliga för den personliga integriteten.

Lagen anger inte någon lägsta nivå för antal timmar grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans.

Med grundläggande behov avses:

- Aktiv hjälp med personlig hygien som att tvätta sig, hålla sin kropp ren och hjälp med toalettbesök.
- Hjälp att inta måltider: Innebär praktisk hjälp med att äta och dricka. För att ett hjälpbehov vid måltider ska räknas till de grundläggande behoven krävs i de flesta fall att personen behöver matas.
- Praktisk hjälp med att klä på och av sig.
- Hjälp att kommunicera med andra. Personen behöver ha ytterligare en person närvarande för att en kommunikation över huvud taget ska vara möjlig. För att kommunikation ska bedömas som ett grundläggande hjälpbehov krävs att tre förutsättningar är uppfyllda: en annan person ska behöva kunskap om den enskilde, personens funktionsnedsättning och dennes sätt att kommunicera. Personen ska ha sådana svårigheter att förmedla och ta emot budskap att det krävs ingående kunskap av den som ger hjälpen. Det innebär att det måste finnas en svårighet för andra att förstå vad personen vill, en nära kännedom om personens uttryckssätt.
- Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personens behov. Denna bedömning görs i flera steg. Personen ska ha en stor och omfattande funktionsnedsättning. Personen ska också ha behov av att en annan person har ingående kunskaper om dennes grundläggande behov. Det kan vara behov av aktiv tillsyn, i form av kvalificerade motivations- eller aktiveringsinsatser av övervakande karaktär, för att förhindra personen att skada sig själv eller andra. Det krävs personkännedom, det räcker inte med adekvat utbildning om funktionsnedsättningen.

Andra personliga behov

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till hjälp med andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Behov av hjälp med personlig hygien, måltider, av- och påklädning, kommunikation och tillsyn kan bedömas antingen som grundläggande eller som andra personliga behov, beroende på vilken karaktär som hjälpbehovet har. Behovet kan också vara delvis ett grundläggande och delvis ett annat personligt behov.

Andra personliga behov kan exempelvis vara förflyttningar, handräckning, ledsagning och hushållssysslor som den sökande själv klarar att vara praktiskt delaktig i.

I försäkringskassans föreskrifter om assistansersättning framgår hur tid för dessa behov ska beräknas.

Tillfällig utökning av personlig assistans

Personens behov av assistans kan tillfälligt behöva utökas, exempelvis för att personen vill göra en resa eller är sjuk. När det gäller tillfällig utökning av assistanstimmar görs denna ansökan hos kommunen. Kommunen har enbart ansvar för det utökade behovet av assistans i tillfälliga situationer.

I samband med sjukdom kan utökning av assistanstimmar behövas omgående och innan kommunen hunnit fatta beslut. Det är alltid kommunen, inte exempelvis en enskild assistanssamordnare, som avgör om en tillfällig utökning av assistanstimmar ska beviljas eller inte.

Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, (SFB)

Rätt till statlig assistansersättning regleras i 51 kap. SFB. En person med funktionsnedsättning som har grundläggande behov överstigande 20 timmar i veckan har rätt till statlig assistansersättning genom Försäkringskassan. Den enskilde kan själv vända sig till försäkringskassan och söka assistansersättning.

Kommunens och försäkringskassans utredningar görs oberoende av varandra och utifrån olika lagstiftningar. Det kan resultera i att myndigheterna gör olika bedömningar avseende personlig assistans.

Ledsagarservice (LSS 9 § punkt 3)

Insatsen beviljas i tid. Insatsen är till för att bryta den isolering som ofta blir följd av en omfattande funktionsnedsättning. Personen ska genom insatsen ges möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter, besöka vänner, delta i kulturlivet eller promenera. Servicen bör erbjudas personer, som omfattas av lagens personkrets men som inte har personlig assistans. Insatsen innefattar inte omvårdnad eller medicinska insatser. Enligt praxis avser insatsen ledsagarservice enligt LSS endast vardagliga aktiviteter av enklare karaktär.

Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska en jämförelse med barn i samma ålder vägas in i bedömningen. Hänsyn ska tas till föräldraansvaret.

Ledsagarservice till fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter ingår i insatsen bostad med särskild service. Därför ska personer som bor i bostad med särskild service inte behöva ansöka särskilt om ledsagarservice. Utifrån den enskildes behov kan det undantagsvis finnas särskilda skäl att bevilja ledsagarservice.

Insatsen kan beviljas max 20 timmar per månad utan särskild motivering.

Kontaktperson (LSS 9 § punkt 4)

Insatsen beviljas i tillfällen. Insatsen kontaktperson kan ges till ungdomar och vuxna som bedöms vara socialt isolerade och därför har ett behov av ett medmänskligt stöd. Normalt ska inte insatsen kontaktperson beviljas för en person som har ett fungerande privat nätverk.

Om en person med en komplex problematik har behov av stöd mer än ett tillfälle i veckan och situationen kräver förberedelse och särskild kompetens hos kontaktpersonen är inte kontaktperson rätt insats.

Insatsen har ingen behandlande karaktär och innehåller ingen omvårdnad.

Avlösarservice i hemmet (LSS 9 § punkt 5)

Insatsen beviljas i tid. Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om en person med funktionsnedsättning, oavsett dennes ålder, från anhöriga eller andra närstående. För barn ska man utgå från att avlösaren ersätter förälder i normala vardagliga aktiviteter.

Föräldrar och syskon till barn med funktionsnedsättning behöver ofta avlösning för att kunna genomföra egna aktiviteter, t.ex. studier, fritid, kultur. Detta gäller även barn som är familjehemsplacerade och deras familjer. Avlösning kan även vara en förutsättning för att föräldrarna ska kunna ägna sig åt syskon till ett barn

Insatsen kan erbjudas som en regelbundet återkommande insats men den kan även ges vid oförutsedda behov. Avlösarservice kan beviljas i timmar eller i dygn. Den kan även beviljas nattetid.

Det finns inga begränsningar i lagen över hur ofta eller hur många timmar som insatsen kan ges.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet – korttidsplats (LSS 9 § punkt 6)

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt, under kortare eller längre tid, vistas på en korttidsplats, hos en stödfamilj, deltar i lägerverksamhet eller liknande. Insatsen kan fungera både som en regelbunden insats och en insats vid tillfälliga eller akuta behov.

Insatsen ska tillgodose behov av avlastning för närstående, rekreation och miljöombyte för personen med funktionsnedsättning samt frigörelse från föräldrar.

Insatsen beviljas i tillfällen, varje tillfälle kan vara från en timme och upp till 24 timmar. Korttidsvistelse kan beviljas med max 12 tillfällen per månad utan att särskild motivering anges.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år (LSS 9 § punkt 7)

Insatsen beviljas med rätten till.

Korttidstillsyn är en förlängning av den fritidsverksamhet som kommunerna enligt skollagen är skyldiga att erbjuda alla skolbarn till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Många ungdomar med omfattande funktionsnedsättningar kan av olika skäl inte klara sig själva före eller efter skoldagen eller under skollov, när deras föräldrar arbetar. Insatsen kan ges under den unges återstående skolgång, det vill säga till och med gymnasiet. I insatsen ingår omvårdnad.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (LSS 9 § punkt 8)

Insatsen beviljas med rätten till.

Barn och ungdomar ska så långt som möjligt kunna växa upp i sitt föräldrahem. Barn med funktionsnedsättning som omfattas av LSS och som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar har rätt till boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar.

Familjehem

LSS-insatsen familjehem är en plusinsats i förhållande till SoL. Självfallet ställs det minst lika stora krav på de familjehem där barn placeras enligt LSS som de som ställs av socialtjänsten i fråga om andra familjehem. Skillnaden är att familjehem enligt LSS inte ges för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga, såsom ofta är fallet enligt SoL. LSS-insatsen ges istället på grund av att barnet har ett omfattande omvårdnadsbehov eller går i skola på annan ort.

Ur barnets perspektiv är familjehem ofta ett bättre alternativ än bostad med särskild service. Att bo i ett familjehem är mer likt att leva som andra barn i motsvarande ålder. Där finns också färre vuxna att relatera till.

Bostad med särskild service

Trots fördelarna med familjehem kan insatsen bostad med särskild service ibland ändå vara lämpligare. Det är här fråga om bostäder med mångsidiga användningsmöjligheter där olika förstärkta resurser kan erbjudas. Ofta handlar det om att

tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov.

Även om familjehem ofta är ett bättre alternativ för yngre barn finns det ingen nedre åldersgräns för boende med särskild service. Bakgrunden är bland annat att vissa barn har stora behov av kvalificerad, särskilt utbildad personal och teknisk utrustning.

När bostad med särskild service för unga beviljas är det genom extern placering. Vimmerby kommun har inget eget boende för unga.

Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (LSS 9 § punkt 9)

Insatsen beviljas med rätten till.

Bostad med särskild service kan beviljas personer som på grund av en funktionsnedsättning behöver stöd för att klara sitt boende. Utredning ska visa att personen inte har sitt behov tillgodosett i sitt nuvarande boende.

Insatsen beviljas av kommunen som också anvisar en bostad. Den kan inte beviljas i personens befintliga bostad.

En bostad enligt LSS kan utformas på olika sätt. Det finns tre huvudformer:

1. särskilt anpassad bostad utifrån personens funktionsnedsättning utan fast bemanning. Personens stödbehov tillgodoses genom andra insatser, till exempel personlig assistans.
2. servicebostad för personer som behöver stöd och omsorg genom punktinsatser från en personalgrupp.
3. gruppboende med en personalgrupp som i huvudsak ska täcka de boendes hela stöd- och omsorgsbehov.

Servicebostad

Servicebostäder är ett antal lägenheter i vanliga bostadsområden. Lägenheterna ligger ofta samlade i samma hus eller nära varandra. Det finns tillgång till samvaro i gemensamhetslokal. De personer som bor i servicebostad kan nå personal dygnet runt. Stöd och omsorg ges genom besök utifrån personens behov.

Gruppbostad

En gruppbostad är några lägenheter samlade runt ett gemensamt utrymme. I en gruppbostad finns fast bemanning som ska tillgodose behovet av stöd och service hos de personer som bor där dygnet runt.

Personer som beviljas denna bostadsform ska ha ett så omfattande tillsyns- och/eller omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig.

Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder

(LSS 9 § punkt 10)

Att ha ett arbete är av mycket väsentlig betydelse för alla människors livskvalitet och delaktighet i samhällslivet. Arbete gäller inte bara materiell välfärd utan svarar också mot grundläggande mänskliga behov av gemenskap, utveckling och en meningsfull tillvaro. Syftet med daglig verksamhet är att erbjuda personer en meningsfull sysselsättning, bidra till den personliga utvecklingen och främja delaktighet i samhället.

Daglig verksamhet gäller enbart för personer som omfattas av personkretsens punkt 1 och 2. Insatsen riktar sig till personer som är i yrkesverksam ålder, som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Omvårdnad ingår i insatsen daglig verksamhet.

Insatsen är till för personer som står långt från reguljär arbetsmarknad. Generellt sett har verksamheten som mål att utveckla den enskildes möjligheter till förvärvsarbete. Insatsen beviljas inte om det av utredningen framgår att det finns en arbetsförmåga.

Den dagliga verksamheten medför inget anställningsförhållande. Semesterlagen och andra arbetsrättsliga lagar är därför inte tillämpliga. Huvudregeln är att den dagliga verksamheten omfattar vardagar och dagtid.

Om en person som uppnått pensionsålder vill fortsätta ha daglig verksamhet ska detta vara möjligt men kan ske i annan form.

16 § Förhandsbesked

En person som omfattas av LSS kan få ett förhandsbesked om insatser i en annan kommun som han eller hon vill flytta till. Förhandsbeskedet kan gälla alla typer av insatser enligt LSS, exempelvis personlig assistans eller boende. Avsikten att flytta till kommunen måste vara klar och bestämd och personen kan exempelvis inte kräva förhandsbesked av flera kommuner för samma tid.

En ansökan om förhandsbesked från en person som tänker bosätta sig i kommunen ska behandlas på samma villkor som om han eller hon var bosatt här. Förhandsbeskedet gäller i sex månader räknat från den dag då insatserna som förhandsbeskedet gäller blir tillgängliga för den enskilde.

Kommunen är också skyldig att meddela förhandsbesked till personer som redan finns i kommunen (t.ex. är placerade) och som vill stanna. Ansökan ska gälla en boendeinsats enligt LSS eller, om den enskilde inte har behov av boendeinsats utan ordnar boendet på egen hand, andra insatser.

En kommun som verkställer ett beslut om boende i en annan kommun har kvar ansvaret till dess att en annan kommun efter förhandsbesked till den enskilde verkställer LSS-insatser för honom eller henne.